

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ імені М.В. ПТУХИ

ЗАТВЕРДЖУЮ:

директор Інституту демографії
та соціальних досліджень імені
М.В. Птухи
академік НАН України

Елла ЛІБАНОВА

ПРОГРАМА

вступного іспиту з фаху

для вступників на навчання до аспірантури для здобуття ступеня
доктора філософії (PhD) за спеціальністю 051 «Економіка»
(освітньо-наукова програма «Економіка»)

СХВАЛЕНО

Вченою радою
Інституту демографії та соціальних
досліджень імені М.В. Птухи
(протокол № 10 від
“ 03 ” червня 2022 р.)

КИЇВ
2022

УКЛАДАЧІ:

Заяць Т. А. -	д.е.н., проф., зав. відділу проблем формування соціального капіталу
Курило І. О.	д.е.н., проф., зав. відділу досліджень демографічних процесів та демографічної політики
Саріогло В. Г.	д.е.н., ст.наук.співр., зав. відділу моделювання соціально-економічних процесів і структур
Цимбал О. І.	д.е.н., ст. наук.співр., зав. відділу досліджень ризиків у сфері зайнятості населення
Шелудько Н. М.	д.е.н., проф., пров. наук. спів. відділу досліджень людського розвитку
Шушпанов Д. Г.	д.е.н., проф., зав. відділу демографічного моделювання та прогнозування
Позняк О. В.	к.е.н., ст. наук. співр., зав. сектору міграційних досліджень відділу моделювання соціально-економічних процесів і структур
Котенко Т. М.	к.е.н., ст. наук. співр., відділу моделювання соціально-економічних процесів і структур

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Складання вступного іспиту з фаху передбачено Правилами прийому до аспірантури та докторантури Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України у 2022 році для абітурієнтів, які вступають на навчання до аспірантури на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 051 «Економіка».

Вступний іспит з фаху за спеціальністю 051 «Економіка» проводиться з метою з'ясування рівня теоретичних і практичних знань, аналітичних здібностей абітурієнтів із базових економічних дисциплін (економічна теорія, макроекономіка, регіональна економіка, соціальна економіка, демографія, ринок праці та зайнятість, економіко-математичне моделювання); визначення готовності вступників до засвоєння програми підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації, яка відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти та восьмому кваліфікаційному рівню за Національною рамкою кваліфікацій, а також виявлення у абітурієнтів фахових компетентностей науковця.

Вступний іспит з фаху за спеціальністю 051 «Економіка» проводиться у формі усного екзамену, під час якого кожен абітурієнт надає відповіді на чотири питання, що містяться в білеті. Екзаменаційні питання передбачають перевірку знань вступника щодо сутності та змісту основних економічних теорій, категорій, понять, моделей, показників, а також володіння аналітичними інструментами економічного аналізу, знання графічної інтерпретації основних економічних моделей, обізнаності вступника з актуальною економічною проблематикою, яка висвітлюється в науковій літературі, медіаресурсах, програмних урядових документах щодо сучасної економічної політики України.

Окреме (п'яте) питання в кожному білеті присвячене перевірці знань щодо проблематики, за якою вступником подана дослідницька пропозиція (або опубліковані наукові праці), а також для обговорення з комісією основних положень цієї пропозиції. Перелік тематичних напрямів для підготовки дослідницької пропозиції узгоджується з науковою спеціалізацією відділів Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, що здійснюють підготовку аспірантів зі спеціальності 051 «Економіка» за освітньо-науковим рівнем PhD (доктор філософії).

Кількість білетів – 20.

Зразок білету:

1. Питання з Модуля 1-2.
2. Питання з Модуля 2-3.
3. Питання з Модуля 4-5.
4. Питання з Модуля 6-7.
5. Наукова проблематика дослідницької пропозиції.

II. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ З ФАХУ

МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

1. «Економічна теорія» як наукова дисципліна. Предмет та завдання економічної теорії, її практична функція.

Методологія економічної теорії. Загальнонаукові та специфічні методи дослідження.

Функції економічної теорії. Характерні особливості економічної теорії. Нормативна та позитивна економічна теорія.

Поняття економічної теорії: система економічних поглядів, теорія, концепція, доктрина, парадигма, наукова течія, наукова школа, науковий напрям. Національні рахунки: принцип побудови та основні макроекономічні пропорції

2. Етапи виникнення, становлення та розвитку економічної теорії. Хронологічний огляд становлення економічної науки.

Зародження економічних знань. Меркантилізм і його еволюція. Класична політична економія: умови виникнення, основна характеристика, етапи розвитку. Економічна теорія марксизму (невиробнича сфера, оптимістичний напрям, критичний напрям).

Основні напрями сучасної економічної науки: неокласицизм, кейнсіанство, монетаризм, інституціоналізм, неокласичний синтез.

Розвиток економічної думки в Україні.

3. Сутність, моделі та теорії економічного розвитку. Суспільний розвиток. Сутність і зміст економічного розвитку.

Динаміка економічного розвитку. Сучасні чинники та показники динаміки економічного розвитку. Циклічність економічного розвитку та форми її прояву.

Теорія економічного розвитку Йозефа Шумпетера. Модель економічного зростання Р.Солоу. Едогенні моделі економічного зростання. Кейнсіанська економічна теорія, модель IS-LM. Модель Манделла-Флемінга. Монетаристська економічна теорія.

Сучасні тенденції світогосподарського розвитку: гуманізації, соціалізації, екологізації, інтелектуалізації, інформатизації, глобалізації тощо.

4. Трансформація економічних систем та її відображення в економічній теорії.

Трансформація економічних систем, основні форми та етапи їх розвитку.

Постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, суспільство знань. Постіндустріальне суспільство, його ознаки та особливості. Якісні зміни у структурі продуктивних сил. Трансформація відносин власності та механізмів управління економікою і суспільством (нове громадянське суспільство).

Інформаційний капіталізм Мануеля Кастельса: сітьове суспільство та сітьове підприємництво, суперечності інформаційного капіталізму. Корпоративний капіталізм епохи інформаційного суспільства.

Типи безробіття та інфляції, крива Філіпса. Види та зміст основних

економічних політик. Рівноважна ціна: її сутність та роль у ринковій економіці. Теорія фірми: виробництво та вартість. Монополія, монополістична конкуренція та олігополія. Загальна рівновага і ефективність ринків. Неспроможність ринку. Зовнішні ефекти.

Економіка знань, інноваційна економіка, креативна економіка.

5. Соціальні складові сучасного економічного розвитку. Концепція сталого розвитку. Соціалізація економіки: чинники, інституціональні форми та інструменти.

Людський, соціальний та інтелектуальний капітал як інституціональні форми функціонування інформаційного суспільства та об'єкт політико-економічних досліджень.

Соціальна держава: основні ознаки та особливості європейської та американської моделей. Основні моделі соціалізації економіки сучасних розвинених країн і процеси трансформації капіталістичного суспільства. Соціальна відповідальність бізнесу.

Передумови виникнення та сутність концепції сталого розвитку. Людський розвиток, його чинники, складові та показники.

6. Міжнародна економічна теорія та глобалістика. Предмет досліджень міжнародної економічної теорії. Міжнародна економіка в системі економічної науки. Формування сучасних парадигм глобалістики: наукові школи. Концепції економічного розвитку за умов глобалізації.

Світове господарство, тенденції та закономірності його розвитку. Сутність глобалізації сучасних міжнародних економічних відносин. Глобалізація економічного життя та її об'єктивні чинники. Глобальні трансформації: їх сутність та основні суперечності. Позитивні та негативні риси глобалізації. Основні форми прояву процесів глобалізації.

Особливості функціонування сучасних глобальних ринків. Сучасні фактори впливу на розвиток міжнародних економічних відносин України. Напрями економічного розвитку України в умовах глобалізації.

МОДУЛЬ 2. МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА

Національна економіка як об'єкт макроекономічного аналізу. Теоретичний та прикладний інструментарій макроекономічного аналізу. Система національних рахунків (СНР) як інструмент макроекономічного аналізу. Правила складання рахунків. Класифікація рахунків. Рахунки інституційних секторів. Пропорції виробництва, розподілу, перерозподілу, споживання, заощадження та формування фінансових активів

Оцінювання обсягів національного багатства за його структурними елементами. Зв'язок елементів структури національного багатства з показниками СНР. Баланс «витрати-випуск» національної економіки: зміст та аналітичні можливості. Аналіз трудових ресурсів: зайнятості, попиту, пропозиції та рівноваги. Методи розрахунку природного безробіття національної економіки.

Економічне зростання національної економіки: аналіз за показниками, за індикаторами, за факторами впливу.

Валовий випуск та його структура. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Валовий національний дохід та валовий національний наявний дохід. Виробничий, витратний (кінцевого використання) та за доходами методи розрахунку ВВП.

Інфляція: макроекономічний зміст та способи вимірювання інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат. Баланс попиту та пропозиції грошей та динаміка загального рівня цін.

Доходи домогосподарств. Диференціація доходів. Бідність та нерівномірність розподілу доходів. Схильності до споживання та до заощадження.

Державний бюджет. Податкове навантаження. Державний борг. Боргове навантаження. Грошовий сектор національної економіки. Аналіз пропозиції грошей за грошовими агрегатами та за показниками «широких» і «вузьких» грошей. Оцінювання грошової мультиплікації. Аналіз попиту на гроші за структурними елементами та факторами впливу.

Зовнішній сектор національної економіки. Платіжний баланс країни як інструмент аналізу зовнішнього сектору економіки. Аналіз статей, розділів, пропорцій та стійкості платіжного балансу. Платіжний баланс та валютний курс: аналіз взаємозв'язку.

Аналіз макроекономічних дисбалансів. Індикатори оцінювання дисбалансів реального, фінансового, монетарного та зовнішньоекономічного секторів національної економіки.

Макроекономічна політики як система заходів макроекономічної стабілізації. Кінцеві та проміжні цілі макроекономічної політики. Первинні і вторинні засоби (інструменти) макроекономічної політики. Принципи узгодження цілей та засобів (інструментів). Монетарна політика в забезпеченні макроекономічної рівноваги та стабільності. Зміст, складові, види та інструменти монетарної політики. Кінцеві та проміжні цілі політики. Політика «дорогих грошей» та політика «дешевих грошей».

Зовнішньоекономічна політика у забезпеченні загальної рівноваги та стабільності. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП: функція споживання у відкритій економіці. Схильність до імпорту. Чинники впливу на чистий експорт та його зв'язок зі змінами валютного курсу.

Політика стабілізації з забезпечення повної зайнятості. Інструменти уряду з регулювання зайнятості: соціальна допомога та діяльність служб зайнятості.

Обсяг та структура державних видатків, податкове навантаження та структура податків як інструменти макроекономічної стабілізації. Фінансування дефіциту державного бюджету. Платоспроможність уряду.

Макроекономічна політика стабілізації та економічне зростання. Дилема макроекономічної стабільності та економічного зростання. Цілі та інструменти макроекономічної політики в моделі стійкого економічного зростання.

МОДУЛЬ 3. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

1. Предмет, метод і завдання науки «Регіональна економіка» . Предмет регіональної економіки. Поняття про регіон та системи регіонів.

Ієрархія регіонів. Регіоноформування та адміністративно-територіальний поділ країни.

Поняття про економічний простір, особливості та закономірності його формування. Структура економічного простору за масштабами економічних зв'язків: глобальний, регіональний, ареальний, локальний. Регіональність як найважливіша характеристика економічного простору та прояв його структуризації.

Основні ознаки регіонального економічного простору: територіальність, комплексність, цілісність, конкретність, глобальність тощо. Форми просторової організації економіки та розселення населення. Типи просторових структур.

Місце регіональної економіки в системі наук. Міждисциплінарний підхід у регіональних дослідженнях. Загальнонаукові, міждисциплінарні та спеціальні методи досліджень в регіональній економіці.

2. Наукові засади формування регіональних соціально-економічних систем. Економічні закони та закономірності розвитку і розміщення виробництва та їхній вплив на формування економіки регіонів. Критичний огляд теоретичних положень вітчизняної та зарубіжної науки щодо розвитку і розміщення продуктивних сил.

Глобалізація та регіоналізація як світова закономірність розвитку економіки регіонів. Національні особливості регіоналізації та вплив на них глобальних чинників.

Принципи розміщення виробництва й територіальної організації господарства в умовах ринкового середовища господарювання. Основні фактори трансформації господарства в системі регіональної економіки.

Теорії поляризації, дивергенції та конвергенції регіонів (П.Кругман, Е.Хелпман, Е.Венаблз, М.Фудзіта).

Теорії конкурентоспроможності регіону (М.Портер, К.Кетелз, С. Гупт, Л.Дійкстра та П.Анноні, піраміда Гардінера-19 Мартіна-Тайлера, О.Солвел – теорія конкурентоспроможних регіональних кластерів, Дж. Хендерсон та ін. – регіоналізація та глобальні/локальні виробничі мережі).

Сучасні концепції та парадигми регіону (новий регіоналізм М.Кітінга, локалізм, М.Сторпер, креативні регіони Р.Флоріда, регіональні моделі в стратегії блакитного океану).

3. Економіка регіону: сутність, структура, основні характеристики та особливості розвитку

Системні ознаки економіки регіону: регіональна цілісність, системність, економічна самостійність, сталість розвитку, комплексність, поліструктурність, ієрархічність, соціальна орієнтованість, саморозвиток і керованість. Предмет економіки регіону.

Структура економіки регіону. Рівень соціально-економічного розвитку регіону. Параметри регіональної соціально-економічної асиметрії. Регіональні дисбаланси. Конкурентоспроможний розвиток територій.

Методологічні підходи до аналізу та використання соціально-економічного потенціалу регіону. Основні складові соціально-економічного потенціалу регіону: їх характеристика та методика оцінки.

Взаємозв'язок спеціалізації, концентрації та кластеризації регіонального розвитку. Концептуальні засади, принципи формування та функціонування регіональних кластерів. Кластерні теорії М. Портера, Е. Бергмана, М. Енрайта.

Методологічні та методичні основи дослідження регіональних ринків.

4. Прикладні аспекти функціонування регіональної економіки

Економічний простір та форми просторової організації господарства. Особливості регулювання розвитку окремих сфер та секторів регіональної економіки.

Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість регіону: методика визначення. Конкурентоспроможність і набуття конкурентних переваг як основні умови регіонального розвитку. Ефективність та результативність економічного розвитку територій.

Регулювання соціального розвитку регіону. Соціальна інфраструктура регіону: особливості функціонування та механізми управління.

Моделі стимулювання розвитку різних типів територій. Механізми державної підтримки розвитку депресивних (проблемних) територій. Програми подолання депресивного стану. Території зі спеціальним статусом: їх типологія та селективні засоби підтримки розвитку. Факультативні території: класифікація та особливості управління розвитком.

Теорії формування міжрегіонального економічного простору та міжрегіональної взаємодії. Транскордонне та міжрегіональне співробітництво в системі регіональної економіки: Європейський та світовий досвід. Концептуальні засади формування єврорегіонів. Інституціоналізація міжрегіональних відносин.

МОДУЛЬ 4. СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

1. Концептуальні основи соціальної економіки.

Предмет, мета та завдання вивчення дисципліни «Соціальна економіка». Суб'єкти, об'єкти та функції соціальної економіки. Категорії і закони соціальної економіки. Еволюція теорій соціальної економіки. Теорія суспільного вибору та теорія суспільних благ. Економічні та соціальні результати суспільного виробництва. Система потреб і благ. Моделі соціальної ринкової економіки. Сучасні соціально-економічні моделі загального добробуту. Людський капітал як ключовий ресурс постіндустріальної економіки.

Недосконалість ринку як основа обмежень індивідуального вибору та державного регулювання. Економічна ефективність і соціальна справедливість як рушій еволюції економічних систем. Власність та економічна влада в системі соціальної економіки. Соціальна структура та соціальна стратифікація суспільства.

Основні бар'єри на шляху модернізації соціальної економіки. Сутність і двоїстий характер суспільного договору. Напрями модернізації змісту суспільного договору. Систематизація основних концепцій розвитку суспільного сектора економіки.

2. Поведінкові передумови формування соціальної економіки.

Поведінкова економіка та парадокси соціальних взаємодій. Основні евристичні поведінкової економіки. Обмежена раціональність людської поведінки та економічна координація. Модель поведінки економічного суб'єкта, її мотиваційна основа. Поведінковий конфлікт як форма прояву протиріч економічних інтересів. Архітектоніка вибору в умовах ризику й невизначеності.

Моделі ринку та соціальних інвестицій з урахуванням поведінкових чинників. Технології впливу на прийняття індивідуальних рішень. Теорії соціальних переваг. Концепція очікуваної корисності. Теорія перспектив Д. Канемана та А. Тверські. Ефекти ризикованого вибору. Теорія ігор і формування стратегічного мислення в аспекті соціалізації економіки.

Цінність соціальної справедливості для суб'єктів економічного розвитку. Поведінкова економіка добробуту. Поведінкові чинники балансу економічної та соціальної політики. Мотивація як чинник детермінації активності. Змістовні та процесуальні мотиваційні теорії.

3. Соціальна політика держави в ринковій економіці.

Суб'єктно-об'єктні відносини соціальної політики, її мета та основні завдання. Соціальний та економічний аспекти державного регулювання соціальної сфери. Стратегічні напрями та механізм реалізації державної соціальної політики. Фінансові аспекти соціальної політики, її основні джерела. Соціальна інфраструктура як об'єкт соціальної політики.

Соціальні ризики в сфері охорони здоров'я. Напрями державної політики в сферах охорони здоров'я, формування здорового способу життя, фізичної культури та спорту. Освітня та культурна політики в контексті модернізаційного розвитку держави. Забезпечення продовольчої безпеки України та політика захисту довкілля.

Соціальні послуги та соціальний захист населення. Підходи до вивчення проблем бідності: глобальний та країнний виміри. Нерівність доходів населення України як перешкода розвитку соціального капіталу. Показники оцінки рівномірності розподілу доходів населення. Державні стандарти й нормативи в сфері соціальних послуг. Характеристика програм соціального захисту в Україні.

Моделі соціальної політики європейських країн (модель Бісмарка та модель Беверіджа), їх переваги й обмеженість. Соціальна безпека держави в умовах нестабільності.

4. Соціальне підприємництво в реалізації завдань соціальної політики.

Сутність та характеристики соціального підприємництва як специфічної форми організації господарської діяльності. Конкурентні переваги соціальних підприємств. Показники ефективності соціального підприємництва.

Моделі підтримки соціальних підприємств (класична та ринкова). Концепції соціального підприємництва. Краудфандингові платформи як елемент забезпечення діяльності соціальних підприємств. Особливості розвитку світового

краудфандингу в контексті соціального підприємництва. Організаційні механізми гармонізації соціальних і бізнес-цілей діяльності соціального підприємства.

Нормативно-правове та організаційне забезпечення розвитку соціальних підприємств в Україні. Перешкоди розвитку та результати діяльності вітчизняних соціальних підприємств. Напрями активізації соціального підприємництва в Україні. Аналіз зарубіжного досвіду соціального підприємництва.

Моніторинг і популяризація соціально-економічних ефектів відповідальності суб'єктів підприємництва. Сутність і структура феномену соціальної відповідальності. Механізм реалізації соціальної відповідальності. Соціальний капітал як фактор реалізації соціальної відповідальності.

5. Соціоекономіка в парадигмі глобального економічного розвитку.

Закономірності, суперечності та нові тенденції соціалізації економіки в умовах глобального ринку. Головні соціальні критерії та індикатори сталого розвитку. Основні виміри оцінки людського розвитку. Оцінювання ефективності реалізації проєктів (програм) та заходів соціально-економічної політики держави. Соціальні бар'єри щодо використання економічних оцінок людського життя та втрати здоров'я. Міжнародний досвід розрахунку ефекту соціальних проєктів і можливості його впровадження у вітчизняну практику.

Спектр витрат і вигод як основа економічної оцінки ефективності соціалізації економіки. Сутність категорій «соціалізація» і «капіталізація».

Діалектика соціальної та економічної компонент глобального розвитку. Четверта промислова революція та її вплив на соціальний розвиток держави. Інноваційна модель розвитку економіки. Трансформація ринку праці під впливом технологій «Industry 4.0». Модернізація соціально-трудова відносин в інноваційно-інформаційній економіці. Основні напрями соціального захисту населення в умовах діджиталізації економіки.

Основні чинники прогресу та конкурентної боротьби в глобальному просторі: наслідки для соціалізації економіки. Міжнародне співробітництво в соціальній сфері. Україна в світових рейтингах сталого розвитку. Україна у вимірах євроінтеграції.

МОДУЛЬ 5. ДЕМОГРАФІЯ

1. Предмет, методи дослідження, значення науки «Демографія». Предмет, об'єкт та завдання демографії. Система наук про населення. Місце демографії в системі наук.

Джерела інформації про населення.

Історія демографії як науки. Історія української демографії. Видатні українські вчені-демографи.

2. Відтворення населення. Історичні типи відтворення населення

Відтворення населення: підходи до визначення його сутності та складових. Відтворення населення як соціально зумовлений та регульований процес.

Історичні типи відтворення населення. Ретроспективна та сучасна динаміка чисельності населення світу. Особливості демографічної ситуації в розвинутих країнах та країнах, що розвиваються. Перспективи динаміки світового населення.

Особливості демографічної ситуації в Україні.

3. Демографічний перехід та становлення сучасного типу відтворення населення.

Концепція демографічного переходу, її розвиток та сучасні модифікації.

Історичні варіанти та регіональні особливості переходу до сучасного типу відтворення населення. Вплив соціальних катастроф на процеси відтворення населення.

Демографічний перехід і загальна суспільно-економічна модернізація. Економічні чинники демографічних трансформацій.

4. Соціально-демографічний склад населення.

Статеві-віковий склад населення. Чисельність та розміщення населення в Україні і світі. Статевий склад населення; статеві диспропорції, їх фактори. Вікова структура населення, типи вікової структури.

Зміни вікової структури у ході демографічного переходу. Демографічне старіння, його чинники, сучасні тенденції, наслідки та перспективи. Демоекономічне навантаження. Особливості старіння населення в Україні та інших країнах.

Склад населення за міграційними ознаками. Міграційні контингенти.

5. Соціально-економічний склад населення.

Соціально-економічний склад і соціальна стратифікація населення: основні поняття, джерела інформації та показники. Самодіяльне й несамодіяльне, економічно активне й неактивне населення.

Розподіл населення за джерелами засобів існування. Освітній та професійний склад населення. Розподіл зайнятих за соціальним статусом. Доходна стратифікація.

6. Демографічні процеси.

Смертність і тривалість життя населення в соціально-демографічному вимірі. Передчасна смертність. Смертність немовлят. Соціальна диференціація смертності і тривалості життя. Фактори смертності й причини смерті. Зрушення в структурі причин смерті в процесі епідеміологічного переходу.

Народжуваність та дітородна поведінка. Народжуваність та плідність, їх роль у відтворенні населення. Фактори народжуваності, їх історична й сучасна трансформація. Структурні характеристики народжуваності. Дітородна поведінка та планування сім'ї.

Шлюб та сім'я як демографічні категорії. Інститут сім'ї та його функції, типи сімей. Демографічний перехід і довготривала еволюція шлюбно-сімейних процесів в Україні й розвинутих країнах. Шлюбний та сімейний склад населення. Шлюбність та припинення шлюбу. Розлучуваність як демографічний процес. Причини та наслідки розлучень. Сучасні особливості матримоніальної поведінки населення.

Міграція як соціально-демографічний процес. Фактори та причини міграцій. Класифікація міграцій. Система показників міграцій. Вплив міграцій на соціально-демографічний розвиток.

6. Демографічна політика

Сучасні демографічні виклики для соціально-економічного розвитку й політики.

Сутність соціально-демографічної політики, її цілі та принципи. Суб'єкт та об'єкт демографічної політики, її інституційна структура. Напрями демографічної політики.

Витрати на соціальну й сімейну політику, їх структура. Інструменти соціально-демографічної політики. Вітчизняний та зарубіжний досвід соціально-демографічної політики.

Міграційна політика.

МОДУЛЬ 6. РИНОК ПРАЦІ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

1. Ринок праці в економічній системі: місце, сутність та механізм регулювання.

Поняття «*ринок праці*», «*ринок робочої сили*» та «*ринок робочих місць*». Умови виникнення та ефективного функціонування ринку праці. Елементи та види кон'юнктури ринку праці.

Ринок праці як підсистема ринкової економічної системи. Функціональний зв'язок ринку праці з іншими типами ринків за економічним призначенням. Функції ринку праці.

Структура та сегментація ринку праці за різними ознаками. Первинний і вторинний ринок праці.

Основні моделі ринку праці: патерналістська, соціал-демократична, ліберальна. Їх основні характеристики та представники.

Регулююча роль попиту і пропозиції на ринку праці. Ціна і вартість робочої сили. «Хрест Маршала» як відображення механізму саморегулювання ринку праці.

Роль і сутність механізму у функціонування сучасного ринку праці. Суб'єкти, об'єкти, цілі, інструменти та засоби впливу.

2. Зайнятість населення.

Сучасне визначення економічної категорії «*зайнятість*». Функції зайнятості. Кількісний та якісний виміри зайнятості.

Концептуальний поділ зайнятості (повна, глобальна, примусова зайнятість). Поняття «*ефективна зайнятість*» та «*продуктивна зайнятість*»: відмінності між ними та практичне значення оцінювання їх рівня.

Класифікація основних форм зайнятості. Економічне і соціальне значення цих форм зайнятості.

Державна політика зайнятості: мета, завдання та основні принципи. Пріоритети державної політики зайнятості в Україні.

---

3. Безробіття: соціально-економічна сутність, види та наслідки. Соціальний захист безробітних.

Сутність безробіття. Економічні і соціальні наслідки безробіття. Приховане і часткове безробіття та його наслідки.

Безробіття і макроекономічні показники. Природний рівень безробіття. Безробіття і вільні робочі місця (крива Беверіджа). Безробіття і обсяг ВВП (закон Оукена). Безробіття і інфляція (крива Філіпса).

Основні напрями державних заходів щодо скорочення рівня безробіття. Два можливі підходи держави щодо скорочення безробіття: американський («жорсткий») та шведський («протекціоністський»).

Соціальний захист безробітних. Головні принципи соціального захисту безробітних. Джерела виплати допомоги по безробіттю, умови виплати, терміни виплати, розміри виплати, умови невиплати, компенсації і гарантії при втраті роботи. Пільгові умови працевлаштування, їх практичне застосування.

4. Гнучкий ринок праці.

Причини виникнення поняття «гнучкий ринок праці». Поняття гнучкості та жорсткості ринку праці, їх характеристики. Фактори впливу на гнучкість ринку праці. Зв'язок гнучкості зі вторинним ринком праці.

Гнучкі форми зайнятості та їх роль у державному регулюванні зайнятості. Критерії розподілу та види гнучких форм зайнятості.

Нестандартні режими робочого часу: неповний робочий день та його різновиди, гнучкий робочий рік, стиснутий робочий тиждень, режими гнучкого робочого часу.

Атипові форми зайнятості. Фріланс. Дистанційна зайнятість. Надомна праця. Критерії виокремлення атипових форм зайнятості. Законодавчі засади регулювання атипових форм зайнятості.

5. Активна і пасивна політики зайнятості.

Активні заходи держави на ринку праці і джерела їх здійснення (профорієнтація, профпідготовка, перекваліфікація і підвищення кваліфікації персоналу), їх роль і недоліки, які мають місце в Україні.

Сутність і вплив на зайнятість пасивних методів в умовах України.

Державна і регіональна програми зайнятості. Їх розробка, узгодження, схвалення, моніторинг виконання, недоліки в практичній реалізації.

МОДУЛЬ 7. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

1. Предмет, метод і завдання науки «Економічна статистика». Предмет та методологічні основи економічної статистики. Завдання економічної статистики.

Система показників економічної статистики.

Поняття класифікацій та групування в економічній статистиці.

Основи статистики населення.

Показники чисельності, складу та розміщення населення.

Показники природного та механічного руху населення.

Поняття часового ряду. Основні характеристики часових рядів.

Поняття й показники робочої сили, економічно активного, зайнятого населення та безробітного населення.

Поняття та показники зовнішньої та внутрішньої трудової міграції.

Поняття ринку праці та особливості інформаційного забезпечення політики на ринку праці.

Поняття категорії "Рівень життя населення", завдання статистичного моніторингу рівня життя. Джерела інформації для вимірювання рівня життя населення. Система показників рівня життя населення.

Види і склад доходів населення. Показники доходів населення. Статистичний аналіз диференціації населення за рівнем доходів. Показники диференціації домогосподарств за доходами. Коефіцієнт Джині, крива Лоренца.

Загальна характеристика системи індикаторів досягнення Цілей сталого розвитку.

Статистичне моделювання та прогнозування: загальна характеристика, напрями застосування результатів.

Вибірковий метод в соціально-економічній статистиці: області застосування та основні характеристики.

Якість статистичних даних: загальна характеристика та основні показники.

2. Основи економіко-математичного моделювання, як дисципліни, що поєднує теорію економіки, математики та інформатики.

Економіка як об'єкт математичного моделювання. Тлумачення термінів «моделі» та «моделювання». Предметна область економіко-математичного моделювання. Основні складові моделювання соціально-економічних процесів.

Основні складові економіко-математичної моделі, види економіко-математичних моделей.

Економетричне моделювання: основні поняття та визначення. Економетрична модель та етапи економетричного моделювання. Основні принципи побудови економетричних рівнянь.

Сутність моделі простої лінійної регресії. Коефіцієнта кореляції та детермінації. Метод найменших квадратів. Коефіцієнт варіації. Критерії адекватності лінійної економетричної моделі.

Основні поняття та особливості імітаційного моделювання. Класифікаційні ознаки імітаційних моделей. Основні напрями використання імітаційного моделювання. Метод Монте-Карло.

Мікроімітаційне моделювання соціально-економічних процесів: загальні поняття та напрями використання.

III. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

До першого модуля

1. Mankiw N. Gregory. Macroeconomics. 7th ed. Worth Publishers, 2009. 641 p. URL : <https://jollygreengeneral.typepad.com/files/n.-gregory-mankiw-macroeconomics-7th-edition-2009.pdf>
2. Mankiw N.G. Principles of Economics. 8th edition. Printed in the United States of America. – Cengage Learning, 2016. 866 p. URL : http://www.ru.ac.bd/stat/wp-content/uploads/sites/25/2019/03/108_03_Mankiw-Principles-of-Economics-South-2017.pdf.
3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 6-те вид. К.: Знання-Прес, 2017.
4. Ємець О. І., Репела Н. П., Татунчак Я. І. Політична економія: навчальний посібник / за науковою ред. к.е.н., доц. О. І. Ємець. – Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2017. 328 с. URL : http://www.dut.edu.ua/uploads/1_554_73096070.pdf
5. Історія економіки та економічної думки: підруч. / В.В. Козюк, Л.А. Родіонова, О.В. Длугопольський [та ін.]; за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 792 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26360/1/Istoria_ekon_dymku.pdf
6. Основи економічних знань. За ред. акад. НАПН України А.Ф. Павленка; чл.-кор. НАН України В.С. Савчука. Харків, «ФОЛІО», 2014. 762 с.
7. Основи економічної науки: курс лекцій / В.С. Савчук, О.О. Беляєв, К.Т. Кривенко та ін.; за заг. редакцією В.С. Савчука. К.: КНЕУ, 2011.
8. Основи економічної науки: структурно-логічні схеми [Електронний ресурс]: навч. посіб. / за ред. О.О. Беляєва, А.В. Кудінової. К.: КНЕУ, 2014. 372 с.
9. Основи економічної теорії: навч. посібник / С.Д. Дзюбак, О.С. Ривак 3-тє видання перероблене і доповнене. К.: Знання, 2014.
10. Соціальна політична економія: навч. посіб. / О.О. Беляєв [та ін.] ; за ред. О. О. Беляєва ; за ред. В. І. Кириленка. -Електрон. текстові дані. К. : КНЕУ, 2014. 187с.

До другого модуля

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид., випр. К.: Знання, 2015. 784 с.
2. Макроекономіка - 2 : навч. посіб. / І. Ф. Радіонова, 42 Т. В. Бурлай, Є. В. Алімпієв ; ДВНЗ Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. К. : КНЕУ, 2010. 423 с.
3. Макроекономіка та макроекономічна політика: Навч. посібник / А.Ф. Мельник, Т.Л., Желюк, О.В. Длугопольський, О.В. Панухник; Наук.ред. А.Ф. Мельник. К.: Знання, 2008. – 699 с.
4. Моторин Р.М., Моторина Т.М. Система національних рахунків: навч. посібник / Р.М.Моторин, Т.М.Моторина. К.: КНЕУ, 2001. 336 с.
5. Радіонова І. Макроекономіка: теорія і політика К.: Таксон, 2004. 346 с.
6. Радіонова І.Ф., Усик В.І. Макроекономічний аналіз національної економіки : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2015. 302 с.

---

7. Рахунки інституційних секторів економіки/ Публікація документів Державної служби статистики України/ URL: Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk> 21

8. Савченко А.Г. Макроекономіка - К.: КНЕУ, 2005. 441 с.

9. Уманців Ю. М. Макроекономічний аналіз: навч. посіб. / Ю. М. Уманців, Ю. А. Сонько, І. В. Лазебна ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019.

До третього модуля

1. Бенювська Л. Я. Індустріальні парки як інструмент розвитку регіональної економіки: теоретичні аспекти. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. №. 3. С. 509-517.

2. Гладій І. Міжнародна регіональна економіка як наука. *Журнал європейської економіки*. 2017. Т. 5. №. 3. С. 220-236.

3. Гусева О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Регіональна економіка: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 121 с.

4. Регіональна економіка : курс лекцій / Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. Миколаїв : МНАУ, 2017. 119 с.

5. Регіональна економіка: Підручник / за ред. Є.П. Качана. К. : Знання, 2011. 670 с.

6. Регіональна економіка: тренінг курс: Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» / В.В.Соляр, О.В. Анісімова . Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 173с.

7. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. К.: КНЕУ, 2016. 495 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/19806/rehional_%20polit.pdf;jsessionid=40B502DD7A80A47E4982FA0E1F2ACD65?sequence=1.

8. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук] К. : 2017. 121 с.

До четвертого модуля

1. Атаманюк Р., Атаманюк Е. Соціальна економіка: навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2020. 203 с.

2. Відтворювальна динаміка економічних систем: інститути та діяльність: монографія / за ред. А. А. Гриценка. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2018. 522 с.

3. Дейч М. Є. Становлення та розвиток багаторівневої системи соціальної відповідальності: управлінський аспект. Донецьк: Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2014. 351 с.

4. Заяць Т. А., Краєвська Г. О. Розвиток соціального капіталу територіальних громад в Україні. *Економіка України*. 2020. № 12. С. 56-72. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.12.056>

-
5. Звонар В. П. Соціальна відповідальність як соціоекономічний феномен: теорія та українські реалії. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2018. 288 с.
  6. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу. Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2020. 456 с.
  7. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2015. 244 с.
  8. Соціальна економіка: навчальний посібник / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 275 с.
  9. Соціальний капітал як економічний ресурс: сутність та умови нагромадження: монографія / З. І. Галушка, І. І. Нафус. Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 248 с.
  10. Черенько Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності: монографія. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2021. 423 с.
  11. Шушпанов Д. Г. Соціально-економічні детермінанти здоров'я населення: монографія. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ. 2017. 878 с.

До п'ятого модуля

1. Billari F.C. and Kohler H.P. Patterns of Low and Very Low Fertility in Europe *Population Studies*. 2004. Vol. 58 №2. P. 161–176;
2. Jennifer Hickes Lundquist, Douglas L. Anderton , David Yaukey *Demography: The Study of Human Population, Fourth Edition 4th*. 2015. 476 p.
3. Tomáš Sobotka Post post-transitional fertility: the role of childbearing postponement in fueling the shift to low and unstable fertility levels// *Journal of Biosocial Science* . – Volume 49. - Special Issue S1: Low Fertility in Developing Countries: Causes and Implications , November 2017 , pp. S20 - S45.
4. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії. – К.: Ін-т економіки НАН України., 2001. 580 с.
5. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія / О.А. Малиновська. – К. : НІСД, 2018. 472 с.
6. Населення України. Демографічний вимір якості життя: кол. моногр. - НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. — Київ, 2019. 396 с.
7. Населення України. Демографічні тенденції в Україні у 2002– 2019 рр.: кол. моногр. ; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. – Київ, 2020. – 174 с.
8. Населення України. Імперативи демографічного старіння/ Колективна монографія – К.: ВД «АДЕФ-Україна», 2014. – 288 с.
9. Пальян З.О. Демографічна статистика: Навч.-метод. посібник для вивч. дисц.- К.: КНЕУ, 2006.
10. Перший Всеукраїнський перепис населення: історичні, методологічні, соціальні, економічні, етнічні аспекти / Власенко Н.С., Лібанова Е.М., Курило І.О.

та ін. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 558 с.

11. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2018. – 396 с.

12. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні. – Київ: АДЕФ-Україна, 2008. – 256 с.

До шостого модуля

1. Гнатенко І.А. Національний ринок праці: ключові аспекти державного регулювання: монографія / І.А. Гнатенко, В.О. Рубежанська; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. - Харків: Новий курс, 2019. - 247 с.

2. Економіка праці: навчальний посібник / за заг. ред. Г.В. Назарової. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 330 с.

3. Ільч Л. М. Структурні трансформації транзитивного ринку праці України: монографія. – К.: Алерта, 2017. – 608 с.

4. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науково-аналітична монографія] / В.В. Онікієнко – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. – 456 с.

5. Павлюк Т.І. Ринок праці: теорія, методологія, практика: монографія / Павлюк Т.І.; Вінниц. торг.екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. - Вінниця: ВТЕІ КНЕУ, 2018. - 212 с.

6. Праця і соціально-трудові відносини: словник-довідник / За ред. В.М. Данюка. – К.: КНЕУ, 2018. – 451 с.

7. Ринок праці і зайнятість в Україні: реалії та перспективи: монографія / [С.М. Кожем'якіна та ін.; за наук. ред. С. Кожем'якіної, С. Калініної]; Ін-т підгот. кадрів Держ. служби зайнятості України. - Київ: ІПК ДСЗУ, 2018. - 423 с.

8. Цевух Ю.О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. / Ю.О. Цевух; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. - Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. - 138 с.

До сьомого модуля

1. Єріна А. М. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. — Ч. 1. Макроекономічна статистика / [І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін.]; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцурова. — К. : КНЕУ, 2013. — 325 с.

2. Гальків Л.І., Лутчин Н.П., Москаль Б.С. Економічна статистика : Навч. Посібник. 2-ге видання -Львів: “Новий світ-2000”, -2010 – 400с.

3. Самотоєнкова О.В., Ольвінська Ю.О. Економічна статистика: Навчальний посібник. – Одеса: ОДЕУ, 2010. – 182 с.

4. Єріна А. М. Організація вибіркового обстеження. / А. М. Єріна. – Київ : КНЕУ, 2003.

5. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003.— 408 с.

---

6. Єріна А. М., Єрін Д. Л. Статистичне моделювання та прогнозування: підруч. Київ: КНЕУ, 2014. 348 с.

7. Костіна Н. І., Алексєєв А. А., Василик О. Д. Фінанси: системи моделей і прогнозів: Навч. посібник. — К.: Четверта хвиля, 1998. — 304 с.

8. Самоєнкова О. В., Ольвінська Ю. О. Економічна статистика: Навчальний посібник. Видання друге, перероб. та доп. — Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2020. — 276 с.

9. Економіко-математичне моделювання: Навчальний посібник / За ред. О. Т. Іващука. — Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. — 704 с.

IV. РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

1. Парадигмальний розвиток економічної теорії: нові виклики та нові можливості.
2. Від парадигми державного управління (government) до парадигми публічного врядування (governance): еволюція в економічній теорії.
3. Неолібералізм, постнеолібералізм і можливості формування ефективних моделей зростання добробуту.
4. Фактори та напрями модифікації макроекономічної політики на сучасному етапі.
5. Соціальна політика в період нестабільності: досвід розвинутих країн світу.
6. Методичні підходи обґрунтування пріоритетів структурних змін національної економіки.
7. Нова економіка та етапи її еволюції.
8. Актуальні пріоритети та суперечності моделі соціально-економічного розвитку в цифровій реальності.
9. Соціальні виміри економічного розвитку.
10. Інноваційна модель економічного розвитку.
11. Світове господарство: тенденції і закономірності розвитку.
12. Формування і тенденції розвитку глобальної економічної системи.
13. Концепції економічного розвитку за умов глобалізації.
14. Сучасні фактори впливу на розвиток міжнародних економічних відносин України.
15. Напрями економічного розвитку України в умовах глобалізації.
16. Суперечності розвитку соціальної економіки в Україні.
17. Соціалізація як елемент стратегії економічного зростання.
18. Глобальна соціальна безпека та роль міжнародного співробітництва.
19. Суспільний сектор в умовах цифровізації економіки України.
20. Інституційні проблеми системи суспільного відтворення.
21. Народжуваність в країнах Європи та світу. Тенденції та перспективи динаміки народжуваності в Україні
22. Смертність у трудоактивному віці: структурні особливості та внесок у формування тривалості життя.
23. Демографічне старіння, його причини, наслідки і виклики.
24. Рекомендовані теми для дослідницької пропозиції
25. Тенденції розвитку ринку праці в Україні.
26. Особливості попиту і пропозиції сучасного українського ринку праці.
27. Зайнятість та безробіття населення і динаміка їх в Україні.
28. Моделювання функціонування накопичувального компонента пенсійних систем.
29. Оцінка споживчих витрат домогосподарств на основі комплексного використання статистичних даних та даних інтернет торгівлі.
30. Мікроімітаційне моделювання транзитивних процесів зміни професійно-кваліфікаційних характеристик робочої сили України.

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Результати фахового вступного випробування за спеціальністю 051 «Економіка» оцінюються за 100-бальною шкалою.

Оцінювання за спеціальністю 051 «Економіка» здійснюється за такими критеріями:

Кількість балів	Критерії оцінювання
90 – 100	Абітурієнт надав правильні та повні відповіді на всі екзаменаційні питання, виявив розуміння їхньої суті та змісту, а також високий рівень теоретичних знань і практичних умінь з фахових дисциплін. Відповіді абітурієнта засвідчують здатність до аналізу й інтерпретації засвоєного матеріалу, належний рівень володіння навичками логічного і послідовного викладу та його мовностилістичного оформлення.
76 – 89	Абітурієнт надав правильні та повні відповіді не менше ніж на 4 екзаменаційні питання або правильно, але недостатньо повно, відповів на всі 3 питання. Відповіді абітурієнта засвідчують у цілому високий рівень засвоєння програмного матеріалу, здатність до його аналізу та інтерпретації, належне володіння навичками логічного і послідовного викладу та його мовностилістичного оформлення.
60 – 75	Абітурієнт надав правильну та повну відповідь не менше ніж на три екзаменаційні питання. Відповіді абітурієнта засвідчують задовільний рівень засвоєння програмного матеріалу і здатності до його засвоєння та інтерпретації, а також достатнє володіння навичками логічного і послідовного викладу та його мовностилістичного оформлення.
0 – 59	Абітурієнт не надав правильної та повної відповіді на жодне екзаменаційне питання. Відповіді абітурієнта засвідчують незадовільний рівень засвоєння програмного матеріалу і здатності до його засвоєння та інтерпретації, недостатнє володіння навичками логічного і послідовного викладу та його мовностилістичного оформлення. У випадку, якщо екзаменаційна оцінка становить 0 – 49 балів, абітурієнт вибуває з конкурсного відбору на спеціальність 051 «Економіка».